

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

УДК 94 (477) + 355.233.23

Автушенко І.Б.

Національний транспортний університет

СВОБОДА РЕЛІГІЙНОГО ВІРОСПОВІДАННЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ (1991–2013 РОКИ)

У статті проаналізовано проблему свободи релігійного віросповідання військовослужбовців Збройних сил України. Із проголошенням незалежності в Україні почали створювати сприятливі умови для задоволення релігійних потреб віруючих військовослужбовців. За сприяння військового керівництва їм надавалася можливість відвідування церков у позаслужбовий час. Поступово в Збройних силах відбувався процес запровадження інституту військових капеланів. Головною метою діяльності військового священика (капелана) була моральна підтримка воїнів у процесі військової служби, психологічна реабілітація після важких поранень та травм. Це сприяло консолідації особового складу Збройних сил України навколо ідеї національної державності, підвищенню почуття патріотизму, морально-психологічного стану і зміцненню військової дисципліни.

Ключові слова: релігійне віросповідання, військовослужбовці, церква, Збройні сили України, військові священики (капелани), Міністерство оборони України.

Постановка проблеми. Суспільні зміни в Україні другої половини 1980-х рр. привели до здобуття державної незалежності, відмови від тоталітарної моделі політичного устрою й економічного ладу, що, у свою чергу, кардинально змінило ситуацію в духовному житті України. За досить короткий час відбулася переорієнтація свідомості мільйонів людей на ті світоглядні і морально-етичні цінності, які раніше відкидалися офіційною радянською ідеологією.

Характерною особливістю сучасної релігійної ситуації в Україні є процеси поширення впливу релігії в багатьох сферах суспільства, зокрема в Збройних силах України (далі – ЗСУ), де за радянських часів релігійний вплив вважався неприпустимим.

Релігія завжди була своєрідною моральною опорою суспільства, його збройних сил, сім'ї. За допомогою релігії зберігалися й передавалися від покоління до покоління етичні норми і принципи, традиції, звичаї й обряди, національні святині. Релігія давала і зараз дає відповіді на одвічні питання внутрішнього стану людини, найпотаємніших сторін її буття [4, с. 5].

Дослідження проблеми реалізації права на релігійне віросповідання військовослужбовців та запровадження інституту військових капеланів у ЗСУ є досить актуальним питанням сьогодення. Це зумовлено специфікою військової служби, а також необхідністю використати духовно-моральний потенціал релігії для поліпшення морально-психологічного стану військовослужбовців та відродження духовності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема душпастирської опіки військовослужбовців ЗСУ вивчали В. Кротиков, О. Уткін, В. Малюга, В. Топальський [9]. Ю. Куліш аналізував роль священиків та їхній вплив на морально-психологічний стан військовослужбовців під час виконання миротворчих місій [10]. Дослідники Н. Олексюк і С. Калаур уважають, що «релігійний чинник є обов'язковим атрибутом самої армійської життєдіяльності, для якої характерні ризики для життя, здоров'я, різні психологічні навантаження у зв'язку з виконанням складних професійних завдань, обмеженням певних свобод і прав військової людини тощо. Без релігійної

свідомості, без опори на одвічні моральні цінності та норми військовослужбовцеві не лише складно витримати значні професійні навантаження, але й важко побудувати міцну гармонійну сім'ю. Таким чином, діяльність Церкви у силових структурах може стати добрим джерелом підтримки та відродження духовних сил військовослужбовців, основою позитивно спрямованої життєдіяльності їх сімей» [13, с. 18].

Постановка завдання. Основна мета статті полягає в дослідженні проблеми релігійного віросповідання військовослужбовців під час проходження військової служби в роки незалежності.

Виклад основного матеріалу дослідження. На сучасному етапі питання реалізації права військовослужбовців ЗСУ на забезпечення своїх духовних потреб залишається актуальним. І це незважаючи на те, що Конституція України (ст. 35) визначає право кожного громадянина на свободу світогляду та віросповідання, що означає право сповідувати будь-яку релігію або не сповідувати жодної, здійснювати релігійну діяльність.

У ст. 6 Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» сказано, що «військовослужбовці мають право сповідувати будь-яку релігію або не сповідувати ніякої, відправляти релігійні обряди, відкрито висловлювати і вільно поширювати свої релігійні або атеїстичні переконання. Ніхто не має права перешкоджати задоволенню військовослужбовцями своїх релігійних потреб <...>» [16, с. 418].

У 1990-ті рр. ЗСУ переживали важкі часи. Фінансова-економічна скрута в державі позначалася і на військовослужбовцях, відбулася переоцінка цінностей. Адже від того, які саме цінності сповідуватимуть українські вояки, залежить і їхня здатність відстояти рідну землю. В Україні розпочався рух за надання військовослужбовцям права на свободу релігійного віросповідання. Спочатку рух характеризувався несистемністю, спорадичністю спроб різних конфесій посилити свій вплив у війську і мав здебільшого світсько-науковий характер. Згодом у різних конфесіях формуються напрями діяльності щодо задоволення духовних потреб військовослужбовців.

Доречно буде навести приклад діяльності Міністерства оборони України (далі – МОУ) щодо відновлення національних військових традицій, а саме встановлення ритуалу прийняття військової присяги. У 1991 р. Міністерство оборони надіслало в Кабінет Міністрів України пропозиції «Про положення про порядок прийняття

військової присяги», де пропонувалося для віруючих військовослужбовців ритуал доповнити тим, що під час промови тексту військової присяги військовослужбовець кладе ліву руку на Біблію і тримає її на Святому Письмі до кінця промови тексту присяги, а під час цілування національного прапора священнослужитель освячує військовослужбовця, який стоїть на коліні, осіняє його Святим Хрестом.

1 лютого 1994 р. набуває чинності директива міністра оборони № Д-6 «Про організацію культурно-виховної, просвітницької роботи та дозвілля військовослужбовців, членів їх сімей, працівників Збройних сил України», у цьому документі вперше із часу проголошення незалежності України офіційно визначено не перешкоджати задоволенню військовослужбовцями їхніх релігійних потреб [1, арк. 37].

Свідченням того, що військове керівництво втілювало ці положення директиви в життя, може слугувати розпорядження начальника головного військово-медичного управління МОУ, начальника медичної служби ЗСУ, генерал-лейтенанта медичної служби В. Білого командирам (начальникам) медичних частин (закладів) безпосереднього підпорядкування від 23 грудня 2002 р.: «<...> під час проведення свята Різдва Христового надати можливість віруючим військовослужбовцям брати участь у богослужінні в церквах, розташованих поблизу військових частин» [3, арк. 72–73].

Під час проведення аналізу взаємодії церкви й армії насамперед потрібно зауважити, що головною метою церкви в цих відносинах є моральна підтримка воїнів. Допомогти військовослужбовцям подолати стрес, відчутти себе упевнено, дати духовну основу служіння – усе це становить основу етичної мотивації до служби. Також, на нашу думку, допомога священнослужителів може бути використана і в процесі психологічної реабілітації військовослужбовців, які зазнали важких поранень і травм, брали участь у бойових діях, а також у профілактиці нестатутних взаємостосунків у військових колективах, суїцидних настроїв окремих військовослужбовців.

10 лютого 1999 р., за результатами зустрічі з керівниками релігійних організацій, Президент України Л. Кучма дав доручення міністру оборони України О. Кузьмуку вивчити питання щодо запровадження в ЗСУ інституту капеланства та подати Кабінету Міністрів України відповідні пропозиції [2, арк. 123].

Віруючі військовослужбовці у вільний від службових обов'язків час мали право відвід-

увати церкви, релігійні громади, брати участь у здійсненні релігійних обрядів тощо. Священнослужителі, у свою чергу, беруть участь у різних військових урочистостях, зокрема в пов'язаних із прийняттям військової присяги, врученням бойової зброї, випусками у вищих військових навчальних закладах та іншими святковими подіями [6, с. 7].

Державне та військове керівництво не перешкоджало задоволенню релігійних потреб військовослужбовців. Так, у січні 2000 р. 10 вихованців Київського військового ліцею імені І. Богуна та його Боярської філії пройшли таїнство хрещення в храмі Святого Архангела Михаїла. Ліцеїсти отримали з рук протоієрея Іоанна освячені хрестики. Хрещеним батьком цих ліцеїстів став начальник Боярської філії Київського військового ліцею імені І. Богуна полковник М. Гоголь [5, с. 1].

Крім військовослужбовців, церква також впливає на їхні родини та бере участь у вихованні й оздоровленні дітей військовослужбовців. Так, улітку 2000 р. за сприяння служителів Свято-Михайлівського храму, який очолював отець Богдан (колишній воїн-десантник) Української православної церкви Київського патріархату, 45 дітей із сімей військовослужбовців із м. Житомира та м. Новограда-Волинського оздоровилися в християнському таборі. На пожертви парафіян та за посильної допомоги батьків збудований дитячий Храм душі [17, с. 2].

Донедавна тема військово-релігійних відносин у МОУ була окреслена участю церкви в розвитку духовних процесів у війську на рівні міжособистісного спілкування, доброї волі сторін, певної традиції. Поступово вона набула ознак предметної діяльності в царині підготовки церквами капеланів, присутності священників у складі миротворчих контингентів, відображення регулярних контактів у планах роботи та розпорядку дня військових частин тощо.

Після 2004 р. почалась активізація військово-церковного співробітництва. Важливим досвідом використання релігії як одного з елементів культури в заходах морально-психологічного забезпечення було залучення МОУ протоієрея Володимира (Кошарко) й ігумена Іоасафа (Перетятко) до миротворчої місії в Іраку. Незважаючи на те, що священники представляли різні патріархати православної церкви (Київський і Московський), пастви не бракувало в обох. Окрім богослужінь, вони проводили ритуали освячення військової техніки, супроводжували екіпажі бойової техніки в конвоях. Була налагоджена тісна співпраця

з польським священником, отцем М. Стшелецькім, підтримували з польськими миротворцями дружні стосунки, на Великдень був проведений спільний обід [10, с. 4]. Досвід показав, що священнослужителі позитивно впливали на морально-психологічний стан особового складу українського миротворчого контингенту в Іраку, обіймаючи посади психологів.

У 2005 р. заявлено, що Міністерство оборони України планує запровадити штатні посади військових капеланів. Продовженням стало видання міністром оборони України директиви від 21 квітня 2006 р. № Д-25 «Про впорядкування питань задоволення релігійних потреб військовослужбовців Збройних сил України». У ній зазначалося, що «одним із завдань побудови демократичного суспільства в Україні є забезпечення конституційних прав і свобод громадян, відповідність європейським стандартам в гуманітарній сфері життєдіяльності суспільства загалом та ЗСУ зокрема. Серед важливих складових цього процесу є забезпечення свободи совісті» [14]. Цей документ підштовхнув до системної діяльності в цій сфері.

Директивою міністра оборони України пропонувалося «<...> під час проведення заходів щодо задоволення релігійних потреб військовослужбовців не допускати будь-якого примусу щодо визначення військовослужбовцем свого ставлення до релігії, до сповідання або відмови від сповідання релігії, до участі або неучасті в богослужіннях, релігійних обрядах і церемоніях, до навчання релігії; дотримуватись принципу рівності всіх церков (релігійних організацій), що здійснюють задоволення релігійних потреб своїх віруючих, які служать у ЗСУ; не допускати розпалювання міжконфесійних суперечок серед військовослужбовців; у разі надходження прохання з боку віруючих військовослужбовців запрошувати священнослужителів (представників релігійних організацій) для проведення духовно-релігійних заходів на релігійні свята, які визнані законодавством України як святкові дні, а також за потреби – на інші релігійні свята <...>» [14].

Відповідно до вимог цієї директиви, співпраця ЗСУ та релігійних організацій удосконалювалася як у кількісному, так і в якісному вимірах. Це виражалось, зокрема, у зростанні кількості священників, які систематично опікувалися військовими частинами. На початок 2010 р. кількість священників становила 180, на території військових частин і містечок діяло 48 об'єктів (храми і каплиці) для задоволення релігійних потреб військовослужбовців ЗСУ та членів їхніх сімей [9, с. 3].

Керівництво держави і ЗСУ намагалося вирішити нагальну проблему щодо впровадження інституту військових священиків у Збройних силах не лише для задоволення релігійних потреб особового складу, а й для консолідації військово-службовців навколо ідеї української соборної національної державності, підвищення почуття патріотизму, морально-психологічного стану і зміцнення військової дисципліни.

1 листопада 2008 р. у структурі Департаменту гуманітарної політики МОУ створено сектор роботи з релігійними організаціями. Міністерство оборони України спільно із сімома конфесіями, віруючі яких служать у ЗСУ, 10 листопада 2008 р. уклало «Меморандум про співпрацю у справах душпастирської опіки військовослужбовців Збройних сил України». Відповідно до цього документа, головною метою впровадження в ЗСУ ефективної системи душпастирської опіки та створення інституту військового духовенства (капеланства) є: забезпечення конституційного права особового складу на свободу совісті та віросповідання, створення здорового психологічного клімату у військових колективах, родинах військовослужбовців [11].

Для налагодження ефективнішої співпраці релігійних організацій, вироблення єдиних підходів до впровадження інституту військового капеланства 29 квітня 2009 р., відповідно до наказу міністра оборони України від 17 березня 2009 р. № 115, створено Раду у справах душпастирської опіки при МОУ [15].

У квітні 2011 р. наказом міністра оборони України ухвалена і затверджена Концепція душпастирської опіки в ЗСУ, яка мала забезпечити поглиблення системної співпраці ЗСУ та церкви (релігійних організацій), удосконалення нормативно-правової бази, організаційної, наукової, освітньої й інших видів діяльності структурних підрозділів центрального апарату МОУ та Генерального штабу ЗСУ, органів військового управління у сфері задоволення релігійних потреб військовослужбовців ЗСУ [8].

Доречно наголосити на тому, що кожна конфесія на місцях прагнула вирішувати питання душпастирської опіки силових структур за наявних в неї можливостей. На території військових частин та військових містечок у досліджуваній період діяло декілька десятків храмів та каплиць, якими опікувалися священики УПЦ та УГКЦ, що дозволяло регулярно здійснювати різного роду відправи, проводити заняття з катехізису.

Зокрема, в Академії Військово-Морських сил ЗСУ на честь святого праведного воїна

Федора Ушакова зведено каплицю. У ній завжди було людно. Ніхто не силував ходити курсантів до церкви. Водночас із командуванням ВМС ЗСУ було досягнуто домовленості про безперешкодне відвідування військовослужбовцями православних храмів.

Благочинний протоієрей Сергій, Севастопольського церковного округу УПЦ, зазначав: «На одному з кораблів Військово-Морських сил ЗСУ знаходиться православний храм, священики періодично служать у ньому божественну літургію. До причастя підходить близько 20 моряків. Це досить багато» [18, с. 44].

У 2012 р. за сприяння Кабінету Міністрів України відновлено військовий храм архістратига Михаїла на території Президентського полку (м. Київ). Освячення церкви відбулося за участю Президента України.

Дуже часто представники церков направлялися до миротворчих контингентів і добре там себе зарекомендували. Спогади тих, хто був у «гарячих точках», засвідчують, що душпастирі допомогли багатьом військовикам опанувати себе в екстремальних умовах. З багатьма з них військовослужбовці підтримують контакти і після повернення в Україну.

Співробітники сектора роботи з релігійними організаціями Департаменту гуманітарної політики МОУ під час вирішення питання, священика якої саме конфесії направляти з місією, проводили опитування серед особового складу контингенту і в такий спосіб визначали, до якої церкви належить більшість віруючих. Зазвичай представник тієї церкви і їхав із миротворцями. З утворенням Ради у справах душпастирської опіки при Міністерстві оборони питаннями відбору та висунення кандидатур до миротворчих контингентів опікуватимуться її члени.

Набутий позитивний досвід узагальнений і викладений у 2013 р. у вигляді Методичних рекомендацій керівникам органів військового управління, командирам (начальникам) військових частин, військових навчальних закладів, установ та організацій Збройних сил України щодо вдосконалення військово-релігійного співробітництва [12]. У цьому документі зазначалось, що під час аналізу релігійної обстановки у військовій частині командирам (начальникам) рекомендується визначати не тільки конфесійну приналежність військовослужбовців ЗСУ, а й потребу в спілкуванні зі священнослужителем. Особливо актуальною ця інформація є в разі нещасних випадків та за потреби організувати поминальні або реабі-

літаційні заходи для військовослужбовців і членів їхніх сімей.

У 2012 р. проведено моніторингове соціологічне дослідження «Стан задоволення релігійних потреб віруючих військовослужбовців військової служби за контрактом у ЗСУ», за допомогою якого вивчалися основні характеристики релігійності військовослужбовців військової служби за контрактом (усіх категорій військовослужбовців), рівень задоволеності їхніх релігійних потреб та бажані форми участі церков (релігійних організацій) у житті військ (сил). Це дослідження показало, що спілкування зі священнослужителем посідає одне із чільних місць у загальному рейтингу релігійних потреб. У військових частинах, де співробітництво із церквами (релігійними організаціями) має постійний щотижневий характер, дуже часто військовослужбовці, навіть ті, хто не вважають себе віруючими, бажають спілкуватися зі священнослужителями [12].

5 червня 2013 р. на засіданні Ради у справах душпастирської опіки при МОУ затверджений Кодекс військового священника (капелана) [7].

Висновки. Отже, вирішити поточні проблеми співпраці ЗСУ з українськими церквами, забезпечити сталі партнерські відносини на довготривалу перспективу можна лише з ухваленням Закону України «Про службу військових капеланів» та відповідних змін до Закону України «Про свободу совісті та релігійні організації», що надійно зміцнить правові засади співпраці Української держави й українських

церков на ниві духовної опіки військовослужбовців.

У сучасних умовах релігійний чинник є важливим елементом державотворення, позитивно впливає на процеси самоствердження військовослужбовців ЗСУ. Соціальні доктрини православної й інших церков відповідають основним завданням розбудови суверенної держави. Саме релігія формує в соціумі відповідну структуру загальнолюдських і національних цінностей, якостей та ідеалів. Будь-яка віра, зокрема суто релігійна, для людини є засобом ствердження особистості, пошуку нею сенсу свого буття, захисту від різних життєвих негараздів, регуляції своєї соціальної діяльності і внутрішнього світу. Релігія задовольняє конфесійні потреби віруючих військовослужбовців і членів їхніх сімей, утворює в їхній свідомості високу духовність, моральність, культуру, патріотичні почуття, які історично притаманні українському народові, сприяє зміцненню сімей, вихованню дітей.

Аналіз взаємовідносин держави і військових формувань із релігійними організаціями показує, що процес задоволення релігійних потреб віруючих військовослужбовців шляхом запровадження служби військових капеланів є складним і суперечливим. Водночас командування військових частин створює сприятливі умови військовослужбовцям ЗСУ для задоволення їхніх релігійних потреб. Саме добре поставлене пастирське служіння у війську сприятиме реалізації права на релігійне віросповідання військовослужбовців та зміцненню обороноздатності України.

Список літератури:

1. Галузевий державний архів Міністерства оборони України. Ф. 3697, Оп. 25284. Спр. 30. Арк. 37.
2. Галузевий державний архів Міністерства оборони України. Ф. 3697. Оп. 30715. Спр. 400. Арк. 123.
3. Галузевий державний архів Міністерства оборони України. Ф. 4366. Оп. 53227. Спр. 30. Арк. 72–73.
4. Академічне релігієзнавство : підручник для студентів вузів / за ред. А. Колодного. Київ : Світ знань, 2000. 862 с.
5. Бакуменко Р. Став хрещеним батьком командир. *Народна армія*. 2000. 21 січня. С. 1.
6. Баранівський В. Релігійний чинник у розбудові Збройних сил України. *Народна армія*. 2003. 16 квітня. С. 7.
7. Кодекс військового священника (капелана) / Міністерство оборони України. URL: [http://www.mil.gov.ua/diyalnist/zvyazki-z-gromadskistyuu/rada-u-spravah-dushpastirskoi-opiki-pri-ministerstvi-oboroni-ukraini/normativni-dokumenty-ta-metodichni-rekomendaczii/2014/07/08/kodeks-vijskovogo-svyashhenika-\(kapelana\)/](http://www.mil.gov.ua/diyalnist/zvyazki-z-gromadskistyuu/rada-u-spravah-dushpastirskoi-opiki-pri-ministerstvi-oboroni-ukraini/normativni-dokumenty-ta-metodichni-rekomendaczii/2014/07/08/kodeks-vijskovogo-svyashhenika-(kapelana)/) (дата звернення: 13.02.2019).
8. Концепція душпастирської опіки у Збройних силах України / Міністерство оборони України. URL: http://www.mil.gov.ua/index.php?part=council_pastoral_care&sub=concepzia (дата звернення: 13.12.2018).
9. Основи релігійних вчень та практичні рекомендації органам військового управління щодо душпастирської опіки військовослужбовців Збройних сил України : навчально-методичний посібник / В. Кротиков та ін. Київ : НДЦ ГП ЗС України, 2010. 106 с.
10. Куліш Ю. Той, хто вважає миротворців військовими заробітчанами, просто не поважає пам'ять загиблих, які вже ніколи не побачать України. *Армія України*. 2005. 22–28 січня. С. 4.

11. Меморандум про співпрацю у справах душпастирської опіки військовослужбовців Збройних сил України від 10 листопада 2008 р. URL: https://risu.org.ua/ua/index/resources/goverments_doc/military/42756/ (дата звернення: 11.01.2019).
12. Методичні рекомендації керівникам органів військового управління, командирам (начальникам) військових частин, військових навчальних закладів, установ та організацій Збройних сил України щодо вдосконалення військово-релігійного співробітництва (2013 р.) / Міністерство оборони України. URL: [http://www.mil.gov.ua/diyalnist/zvyazki-z-gromadskisty/rada-u-spravah-dushpastirskoi-opiki-pri-ministerstvi-oboroni-ukraini/normativni-dokumenti-ta-metodichni-rekomendaczii/2014/07/08/metodichni-rekomendaczii-\(2013-roku\)/](http://www.mil.gov.ua/diyalnist/zvyazki-z-gromadskisty/rada-u-spravah-dushpastirskoi-opiki-pri-ministerstvi-oboroni-ukraini/normativni-dokumenti-ta-metodichni-rekomendaczii/2014/07/08/metodichni-rekomendaczii-(2013-roku)/) (дата звернення: 11.01.2019).
13. Олексюк Н., Калаур С. Духовна опіка військовослужбовців як умова ефективності налагодження життєдіяльності їхніх сімей в умовах реформування Збройних сил України. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України*. Серія «Педагогіка, психологія, філософія». 2013. Вип. 192 (2). С. 17–24.
14. Про впорядкування питань задоволення релігійних потреб військовослужбовців Збройних сил України : директива міністра оборони України від 21 квітня 2006 р. № Д-25. URL: http://www.mil.univ.kiev.ua/files/159_313621115.pdf (дата звернення: 10.01.2019).
15. Про затвердження Положення про Раду у справах душпастирської опіки при Міністерстві оборони України : наказ міністра оборони України від 17 березня 2009 р. № 115. URL: <http://www.mil.gov.ua/diyalnist/zvyazki-z-gromadskisty/rada-u-spravah-dushpastirskoi-opiki-pri-ministerstvi-oboroni-ukraini/rada-u-spravah-dushpastirskoi-opiki/2014/07/08/polozhennya-pro-radu-uspravah-dushpastirskoi-opiki-pri-ministerstvi-oboroni-ukraini/> (дата звернення: 11.12.2018).
16. Про соціальний і правовий захист військовослужбовців і членів їх сімей : Закон України від 10 грудня 1991 р. № 2011–XII / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 15. С. 418. Ст. 190.
17. Соболев В. Храм душі для дітей військовослужбовців. *Народна армія*. 2000. 5 серпня. С. 2.
18. Ткачук Р. Дорогою до храму. *Військо України*. 2013. № 4. С. 44–45.

СВОБОДА РЕЛИГИОЗНОГО ВЕРОИСПОВЕДАНИЯ ВОЕННОСЛУЖАЩИХ ВООРУЖЁННЫХ СИЛ УКРАИНЫ (1991–2013 ГОДЫ)

В статье проанализирована проблема свободы религиозного вероисповедания военнослужащих Вооруженных сил Украины. В Украине, с провозглашением независимости, стали создавать благоприятные условия для удовлетворения религиозных потребностей верующих военнослужащих. При содействии военного руководства им предоставлялась возможность посещать церкви во внеслужебное время. Постепенно в Вооруженных силах вводится институт военных капелланов. Главной целью деятельности военного священника (капеллана) была моральная поддержка воинов во время несения военной службы, психологическая реабилитация после тяжелых ранений и травм. Это способствовало консолидации личного состава Вооруженных сил Украины вокруг идеи национальной государственности, повышению чувства патриотизма, морально-психологического состояния и укреплению воинской дисциплины.

Ключевые слова: религиозное вероисповедание, военнослужащие, церковь, Вооруженные силы Украины, военные священники (капелланы), Министерство обороны Украины.

THE RELIGION FREEDOM OF THE ARMED FORCES OF UKRAINE SERVICEMEN (1991–2013)

The problem of religion freedom of the Armed Forces of Ukraine servicemen is analyzed in the article. The favorable conditions for meeting the religious needs of servicemen believers are being created with the proclamation of independence in Ukraine. The opportunity to visit churches in non-service time was provided with the support of the military leadership. The process of instituting military chaplains gradually took place in the Armed Forces. The moral support of soldiers in the process of military service, psychological rehabilitation after severe injuries and wounds was the main purpose of the military priest (chaplain) activity. It is contributed to the consolidation Armed Forces of Ukraine personnel around the idea of national statehood, raising the sense of patriotism, moral and psychological state and strengthening military discipline.

Key words: religion, servicemen, church, Armed Forces of Ukraine, military priest (chaplain), Ministry of Defence Ukraine.